

พุทธศาสนากับการอยู่ร่วมกัน ระหว่างคนกลุ่มใหญ่และกลุ่มน้อยในสังคมไทย

โครงการความร่วมมือระหว่าง
ฝ่ายความขัดแย้งด้านศาสนาและการเมือง
แห่งกระทรวงการต่างประเทศสหพันธรัฐสวิส (FDFA)
ศูนย์ความมั่นคงศึกษา ETH Zurich
สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

พิมพ์ครั้งแรก 2559

จำนวนที่พิมพ์ 700

กองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.ปาริชาติ สุวรรณบุบผา	รศ.ดร.โคทม อารียา
ดร.เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์	ดร.สุภาสเมต ยุนยะสิทธิ์
ดร.พัทธธีรา นาคอุไรรัตน์	Jean-Nicolas Bitter
Owen Frazer	กัญญณัช เวลกาแจ้ง
พลธรรม์ จันทร์คำ	เบญจมาศ ศรีอมรัตนกุล

ผู้จัดพิมพ์

สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล
 อาคารปัญญาพิพัฒน์ เลขที่ 999 ถนนพุทธมณฑลสาย 4
 ต. ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ. นครปฐม 73170
 โทรศัพท์ 02-441-0813 ถึง 5 ต่อ 1101-9
 Email: ihrpmahidol@gmail.com

โครงการนี้เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศสวิตเซอร์แลนด์ คือ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ฝ่ายความขัดแย้งด้านศาสนาและการเมืองแห่งกระทรวงการต่างประเทศ สหพันธรัฐสวิส (FDFA) และหลักสูตรวัฒนธรรม ศาสนากับการไกล่เกลี่ยของศูนย์ความมั่นคงศึกษา ETH ซูริค

โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจาก กระทรวงการต่างประเทศ สหพันธรัฐสวิส (FDFA)

พิมพ์ที่ บริษัท พรินเตอร์ จำกัด

เลขที่ 999 อาคารศูนย์การเรียนรู้ ชั้น 2 มหาวิทยาลัยมหิดล
 ถ.พุทธมณฑลสาย 4 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

พุทธศาสนากับการอยู่ร่วมกัน ระหว่างคนกลุ่มใหญ่และกลุ่มน้อยในสังคมไทย

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการนี้เกิดขึ้นสืบเนื่องจากความตระหนักในผลพวงจากสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ของไทยที่คร่าชีวิตผู้คนไปแล้วกว่า 6,000 ตั้งแต่การปะทุขึ้นครั้งใหม่ในปี พ.ศ. 2547 และเป็นโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและประเทศสวิตเซอร์แลนด์ คือ สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ฝ่ายความขัดแย้งด้านศาสนาและการเมืองแห่งกระทรวงการต่างประเทศสหพันธรัฐสวิส (FDFA) และหลักสูตรวัฒนธรรม ศาสนากับการไกล่เกลี่ย ศูนย์ความมั่นคงศึกษา ETH ซูริค มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของพุทธศาสนา การปฏิบัติ บทเรียน และประสบการณ์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในสังคมพหุวัฒนธรรมเช่นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ของไทย 2) ส่งเสริมการใช้พุทธศาสนาในการแก้ไขความขัดแย้งในภาคใต้เพื่อสร้างความสามัคคี 3) เผื่อระวังป้องกันวาทกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเกลียดชังกันระหว่างศาสนา และ 4) เพื่อหาวิธีการกระจายอำนาจที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของพุทธศาสนา ค่านิยมของรัฐ และความรู้สึกของชาวไทยพุทธ ทั้งที่อยู่ในสามจังหวัดชายแดนใต้และที่ส่วนกลาง

ลักษณะการดำเนินโครงการ คือ การรวบรวมชาวพุทธเข้ามาร่วมประชุมสานเสวนาในลักษณะกลุ่มสานเสวนาภายในกลุ่มชาวพุทธด้วยตนเอง เบื้องต้นได้จัดการสานเสวนาที่ส่วนกลางหนึ่งกลุ่ม และที่ภาคใต้อีกหนึ่งกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มสานเสวนาทั้งสองประกอบด้วยผู้มีบทบาทสำคัญที่เป็นไทยพุทธจากภาคส่วนต่างๆ ของชุมชนไทยพุทธในส่วนกลางและในภาคใต้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้าง “ความไว้วางใจและความเชื่อมั่น” และ “ความศรัทธา” ในวิธีการแบบสันติภายในกลุ่มชาวพุทธ ขณะเดียวกัน ก็สร้างการตระหนักถึงอันตรายต่อความคิดสุดโต่งด้านศาสนา และเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั้นสามารถเกิดขึ้นได้โดยชุมชนศาสนาเอง

ความท้าทายของโครงการนี้ คือ การแก้ปัญหาและลดอคติภายในกลุ่มผู้เข้าร่วมต่าง ๆ ที่เป็นไทยพุทธ และต่อผู้นับถือศาสนาอื่น ๆ เรายอมรับว่าประเด็นศาสนาเป็นเรื่องที่อ่อนไหว ดังนั้นในกระบวนการสานเสวนาภายในกลุ่มชาวพุทธจึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสที่เท่าเทียมกัน เพื่อทำการวิเคราะห์บริบทที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ การรับฟังด้วยใจอย่างซื่อสัตย์และจริงใจนั้น เป็นสิ่งจำเป็นมากต่อการศึกษาคั้งนี้ ถึงแม้ว่ากระบวนการสานเสวนาภายในกลุ่มชาวพุทธนี้จะไม่ใช่การเสวนาเรื่องการศึกษหรือทฤษฎีทางปรัชญา แต่ความเข้าใจเรื่องศาสนาและวัฒนธรรมถือเป็นสิ่งจำเป็นในการแปลงความเข้าใจทางด้านศาสนาให้เป็นการลงมือปฏิบัติที่ได้ผล ความสำเร็จอย่างหนึ่งที่สำคัญคือ สามารถทำให้พระสงฆ์และฆราวาสในมหาวิทยาลัยพุทธในส่วนกลางและภาคใต้หันมาใส่ใจปัญหาความรุนแรงในประเทศได้มากขึ้น เริ่มมีการแบ่งปันความรู้และร่วมรับผิดชอบทางออกร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างคนสองกลุ่มนี้ดีขึ้นมาก สิ่งที่เป็นกังวลคือการสื่อสารและการทำงานร่วมกันจะดำเนินต่อไปได้หรือไม่

ในแง่ของการสะท้อนความคิดเรื่องการไม่ใช้ความรุนแรงผ่านกระบวนการสานเสวนาที่ถือเป็นการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งนั้น เห็นได้จากที่สัการขอให้ผู้ดำเนินการของมหิดล จัดวงสนทนาเพื่อรับฟังประเด็นข้อโต้แย้งต่าง ๆ และช่วยกันหาทางออกร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องที่ไม่สามารถสร้างพุทธมณฑล (สวนสาธารณะของชาวพุทธ) ในปัตตานีได้ จากนั้นจะดำเนินการเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ชาวมุสลิมและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แทนที่จะใช้การแสดงการต่อต้านในที่สาธารณะ หรือการโต้เถียงผ่านสื่อออนไลน์ พวกเขาเลือกที่จะใช้การสานเสวนา

อย่างไรก็ดี ความสำเร็จของโครงการคือการพยายามส่ง “สัญญาณเตือนล่วงหน้า” แก่ชุมชนศาสนาต่าง ๆ เพื่อหวังให้เกิดสภาพแวดล้อมทางการเมืองและกฎหมายที่ถูกต้องในคนกลุ่มใหญ่และคนกลุ่มน้อย

กิจกรรม

กิจกรรม	วันเดือนปี	สถานที่
การสานเสวนาครั้งที่ 1	11-12 กรกฎาคม 2558	โรงแรมเดอะสุโกศลกรุงเทพฯ
การสานเสวนาครั้งที่ 2	14-15 กรกฎาคม 2558	โรงแรมซีเอส จังหวัดปัตตานี
การสานเสวนาครั้งที่ 3	20 กันยายน 2558	โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ
การสานเสวนาครั้งที่ 4	26 กันยายน 2558	โรงแรมรอยัลริเวอร์ กรุงเทพฯ
การสานเสวนาครั้งที่ 5	29 กันยายน 2558	ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตปัตตานี
การสานเสวนาครั้งที่ 6	8-9 ตุลาคม 2558	โรงแรมซีเอส จังหวัดปัตตานี
การเรียนรู้ภาคสนาม	10 ตุลาคม 2558	จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส

กระบวนการ

ก้าวแรก: สร้างความไว้วางใจ

การสานเสวนาเริ่มต้นด้วยการแนะนำตัวทีละคน ทั้งที่เป็นผู้เข้าร่วมและทีมงานผู้จัดการสานเสวนา ทำความเข้าใจกติกาเบื้องต้นในการสานเสวนาซึ่งมีหัวใจอยู่ที่ “การฟังด้วยใจ ฟังด้วยเมตตา ฟังโดยการแขวนลอยการตัดสิน และฟังด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา” กิจกรรมแรกที่สร้างความผ่อนคลายคือ การให้ทุกคนเขียนถึงความกังวลและความคาดหวัง เมื่อเขียนแล้ว ก็ให้นำมาติดไว้ที่ต้นไม้ที่วาดติดไว้ที่ฝาผนัง เป็นการเตรียมสภาวะจิตของทุกคนให้พร้อมเข้าสู่กระบวนการสานเสวนา

กระบวนการต่อเนื่องด้วยกิจกรรมการแบ่งปันความภาคภูมิใจ (Appreciative Inquiry) ของตนเองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา โดยจับคู่กับคนที่ยังไม่สนิทคุ้นเคยกัน เพื่อฝึกการฟังด้วยความเอาใจใส่ ผ่านประสบการณ์ของเพื่อนให้คนในวงได้ร่วมฟังซึ่งเป็นการเริ่มต้นถึงสิ่งดีงาม สิ่งที่เป็นพลัง กำลังใจ ความหวังที่จะก้าวเดินต่อไปได้ด้วยคุณค่าที่ทุกคนมองเห็นร่วมกัน

ก้าวต่อไป: สร้างบรรยากาศของการสานเสวนา

เป็นธรรมชาติของการสานเสวนาในวันแรกที่มีคนเริ่มต้นด้วยบรรยากาศของการซึ่งใจ บางคนเกิดความกังวล ไม่คุ้นเคย ไม่สนิทสนม ไม่ไว้วางใจ ยังไม่อาจเปิดใจพูดคุยแลกเปลี่ยน บ้างก็เกิดความตึงเครียด เกิดความคิดที่ขัดแย้ง แต่การสานเสวนาก็ดำเนินไปได้ด้วยดีภายใต้หลักการพื้นฐานที่กระบวนการมักกล่าวให้ได้ยินบ่อยครั้ง แม้บางครั้งผู้เข้าร่วมยังคงมีอารมณ์ขุ่นข้องหมองใจอยู่ที่ตามอาการไม่ไว้วางใจมักจะค่อยๆ ผ่อนคลายไปในที่สุด กลายเป็นความประทับใจ

ปรารถนาที่จะเข้าร่วมอีกครั้ง กลายเป็นพื้นที่แห่งโอกาสของการพูดคุยที่เรียกว่า “พื้นที่ปลอดภัย” กลายเป็นความกระตือรือร้นที่จะพูด เสียงสะท้อนในวันสุดท้ายยืนยันได้เป็นอย่างดี กระบวนการสานเสวนานั้น เป็นการบ่มเพาะความเป็นมนุษย์ ที่เป็นการฟังด้วยใจ ฟังด้วยเมตตา ฟังโดยไม่ตัดสินไว้ก่อน และฟังด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา

การสานเสวนาครั้งที่ 1-2 (กรกฎาคม 2558)

มีการจัดกลุ่มสะท้อนความคิดขึ้นสองกลุ่ม กลุ่มแรกจัดที่ส่วนกลางเมื่อวันที่ 11-12 กรกฎาคม กลุ่มที่สองจัดที่ภาคใต้เมื่อวันที่ 14-15 กรกฎาคม เพื่อเป็นเวทีให้แก่ชาวพุทธผู้มีบทบาทสำคัญได้ 1) แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนในการปฏิสัมพันธ์กับคนต่างศาสนา และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับแนวคิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2) เริ่มวิเคราะห์ปัญหาการอยู่ร่วมกันของคนกลุ่มใหญ่และคนกลุ่มน้อย และ 3) ระดมความคิดว่าชุมชนไทยพุทธจะสามารถช่วยทำอะไรได้บ้างเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้

ผลของกิจกรรม: การประชุมทั้งสองถือเป็นเวทีที่ดีในการสร้างความแน่นแฟ้นของกลุ่มไทยพุทธในทั้งสองพื้นที่ ผู้เข้าร่วมทำความรู้จักกัน มีการขยายเครือข่าย และต้องการให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันในกลุ่มเสวนาของตนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมไทยโดยเฉพาะที่ภาคใต้ ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อผู้นับถือศาสนาอื่น และต่อแนวความคิดอยู่ร่วมกันกับบุคคลต่างศาสนาและชาติพันธุ์อย่างสันติ จากการวิเคราะห์ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความไม่สงบ ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่รู้สึกว่าการขัดแย้งเกิดจากความอยุติธรรมทางสังคมและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง กลุ่มส่วนกลางรู้สึกว่าการที่ชาวพุทธส่วนกลางสามารถมีบทบาทในการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งโดยเข้าไปมีส่วนร่วมในงานสังคมและเข้าถึงชุมชนต่างๆ ในภาคใต้ ส่วนกลุ่มทางภาคใต้รู้สึกถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในท้องถิ่นนั้นแย่งเรื่อยๆ ตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากขาดความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ชาวพุทธภาคใต้ก็แบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีระดับความอดทนและวิธีแก้ปัญหาที่ต่างกัน ส่วนใหญ่เห็นว่าการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งไม่ใช่หน้าที่ของชาวพุทธเพียงฝ่ายเดียว ชาวมุสลิมโดยเฉพาะผู้ที่เคร่งหลักการจำเป็นต้องเข้าร่วมในกระบวนการนี้ด้วย

ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม:

- 1) การสร้างกลุ่ม Line เพื่อประสานถักทอความสัมพันธ์สองกลุ่มที่ชื่อว่า “Weaving-PeaceTogether” และ “SouthWeavingPeace” เพื่อสื่อสารกันภายในกลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน และ
- 2) การออกแถลงการณ์ของ Weaving Peace Together (WPT) เพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยกับการทำร้ายพระสงฆ์ที่กำลังออกบิณฑบาตในปัตตานีเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2558 การออกแถลงการณ์นี้ ถือเป็นการเคลื่อนไหวครั้งแรกในการมีส่วนร่วมสร้างสันติสุขในภาคใต้ จากกลุ่มชาวพุทธส่วนกลางของโครงการ

การสานเสวนาครั้งที่ 3-5 (กันยายน 2558)

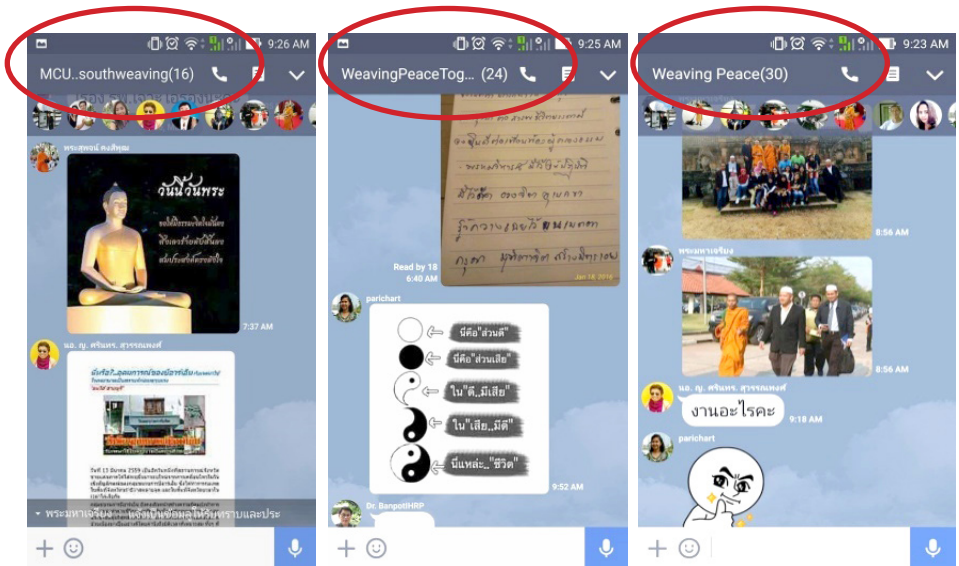
การสานเสวนาภายในกลุ่มชาวพุทธ 3 ครั้ง จัดขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมของกลุ่มส่วนกลางและกลุ่มที่ภาคใต้เพื่อทำการเสวนาระหว่างกลุ่มในเดือนตุลาคม โดยที่ส่วนกลางมีการจัดการประชุมสะท้อนความคิดสองครั้ง ครั้งแรกในวันที่ 20 กันยายน 2558 มีผู้เข้าร่วมครั้งแรก 21 คน และครั้งที่สองวันที่ 26 กันยายน 2558 ผู้เข้าร่วมจำนวน 13 คน เป้าหมายเพื่อให้กลุ่มได้เรียนรู้สถานการณ์ความไม่สงบฯ ในปัจจุบัน ประเด็นและนโยบายความมั่นคง กระบวนการสันติภาพ และที่สำคัญคือความทุกข์ของชาวพุทธในภาคใต้ การประชุมที่ภาคใต้ที่จัดขึ้นเมื่อวันที่ 29 กันยายน ชาวพุทธผู้มีบทบาทสำคัญ 34 ท่าน ได้พูดคุยถึงสถานการณ์ของชนกลุ่มน้อย ความหวาดกลัว ความต้องการ ความวิตกกังวล และวิถีแก้ปัญหาความขัดแย้งในเชิงการเมืองอย่างเปิดเผยเช่นเดียวกันกับการประชุมกลุ่มสะท้อนความคิดในเดือนกรกฎาคม ที่ได้มีการใช้กิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้มีการรับฟังอย่างจริงจัง มีปฏิสัมพันธ์และพูดคุยกันอย่างจริงจัง

ผลของกิจกรรม: กลุ่มส่วนกลางมีความเข้าใจตรงกันมากขึ้นเกี่ยวกับความไม่สงบฯ และรู้สึกว่าคุณเองสามารถมีบทบาทที่สร้างสรรค์ในการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งที่ภาคใต้ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมบางคนรู้สึกว่าจะเกิดปัญหาสำหรับชาวพุทธส่วนกลางในการมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพในภาคใต้หากไม่มีเครือข่ายที่เข้มแข็งระหว่างชาวพุทธส่วนกลางและที่ภาคใต้ ชาวพุทธที่ภาคใต้ซึ่งมีประสบการณ์การอยู่ร่วมกันกับคนต่างศาสนามากกว่าสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาบางอย่างที่เหมาะสม และทั้งสองกลุ่มสามารถร่วมมือกันสร้างสันติภาพได้ ในกลุ่มเสวนาทางภาคใต้ ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่รู้สึกว่าคุณเขาถูกละเลยจากเจ้าหน้าที่ และไม่มี

ใครใส่ใจความวิตกกังวลของพวกเขาอย่างจริงจัง นอกจากการพูดถึงความทุกข์แล้ว ทางกลุ่มยังช่วยระดมความคิดหาวิธีการทำงานร่วมกับชาวมุสลิมในพื้นที่และชาวพุทธที่ส่วนกลางเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง วิธีหนึ่งที่ดีได้คือการจัดกิจกรรมทางสังคมที่ทุกฝ่ายสามารถเข้าร่วมและเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ กิจกรรมเหล่านี้จะค่อยๆ นำไปสู่ความเข้าใจตรงกันและความไว้วางใจกัน ซึ่งสองอย่างนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ในความคิดของพวกเขา

ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม: ความสามัคคีภายในกลุ่มทั้งที่ส่วนกลางและที่ภาคใต้ ผู้เข้าร่วมรู้สึกสนิทกันมากขึ้นและเริ่มไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้พวกเขายังคงติดต่อกันผ่านทางกลุ่ม Line ที่ตั้งขึ้น มีการเชิญผู้เข้าร่วมรายใหม่ๆ ในทั้งสองกลุ่มเพื่อเข้ากลุ่ม Line เพื่อติดต่อสื่อสารกับสมาชิกภายในกลุ่มที่มีอยู่แล้ว

การสานเสวนาครั้งที่ 5 และการเรียนรู้ภาคสนาม (ตุลาคม 2558)

กิจกรรมในเดือนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้แก่กลุ่มชาวพุทธและสร้างกลุ่มรวมส่วนกลาง-ภาคใต้โดยให้ตัวแทนบางคนจากกลุ่มส่วนกลางปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่มภาคใต้ เราคาดหวังว่าหลังจากการประชุมวันที่ 8-9 ตุลาคม ผู้เข้าร่วมจากภาคใต้ทั้ง 51 คนจะสามารถช่วยให้ตัวแทนจากกลุ่มส่วนกลางทั้ง 7 คนมีความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับความขัดแย้ง ปัญหาที่ชุมชนไทยพุทธในภาคใต้กำลังเผชิญอยู่ และบทบาทพร้อมการมีส่วนร่วมช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ที่ชาวพุทธในภาคใต้คาดหวังจากชาวพุทธในส่วนกลาง บทบาทและการมีส่วนร่วมช่วยเหลือดังกล่าวต้องมีลักษณะสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อทุกชุมชนในภาคใต้ ผู้เข้าร่วมได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยให้สามารถแสดงความคิดเห็นและแนวคิดต่างๆ ได้อย่างเปิดเผย เช่น กิจกรรมเสวนาแบบกลุ่มใหญ่ สภากาแฟ การเขียนกลอนไฮกุ/กลอนไทย การวาดภาพ และการเสวนาแบบอ่างปลา

กวีจากพลธรรม์ จินทรพิลา

กวีไม่ได้เขียนบทกวีที่นำตรา นักบวชไม่ได้วัดเลขาภิเศกทั้งหมด
 ครูบาไม่ได้เพิ่มพูนความรื่นเริงปานอง นึกห้องไม่ได้ห้องเพลงวังเวงใจ
 ดอกไม้หากมิได้ละลิ้มเมฆมานาน **โลกก็อวสานย่อยยับหันใบ**
 ใครจะมีกุศโลบายอันใด ให้ฝักไม้อายแจ่มย่ำหรือ
 หยดโลกเขี้ยวสารพัด ด้วยศิลปะบำบัดทุกชั้นหอ
 กวีจะคืนดาวทุกที่หือ ครูก็พอมีวิชาหาเพิ่มทุน
 โลกจะวิจิตรพิสดาร นักบวชจะไปนิพพานแห่งศูนย์
 นักร้องจะแซ่ซ้องจำกูย สาธุชนจะเกือกกลดกยาน

9 ตุลาคม 2558

บทกวี กับ สันติภาพ

“ไม่ใช่อย่างนั้น” อาจารย์บาไซตอบศิษย์ของท่าน
 “มันไม่ใช่! โสกุ เพราะเธอทำลายชีวิตแมลงปอ ถ้าเธอจะแต่ง
 โสกุ **และให้มีชีวิตแก่นัน** เธอต้องพูดว่า:

“ติดปีกทั้งสองข้าง
ให้แก่ฟริกสีแดง

เราก็จะได้แมลงปอ”

เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงจากภาคสนาม

นอกจากการสานเสวนาในห้องประชุมแล้ว ผู้เข้าร่วมยังได้มีโอกาสเรียนรู้บริบทในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

พื้นที่จังหวัดปัตตานี

เริ่มต้นออกเดินทางไปพบปะนายกสมาคมเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ได้รับฟังการนำเสนอเรื่องการอยู่ร่วมกันของคนจีนในปัตตานี โดยคนจีนได้รวมกลุ่มกันเป็นสมาคมและมีการทำงานช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กๆ โดยไม่เลือกศาสนา

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมมีอยู่บ้าง เช่น ในเทศกาลถือศีลกินเจซึ่งเป็นงานประจำปีและจัดยิ่งใหญ่มีสลิมบางกลุ่มที่ไม่พอใจการจัดงานของสมาคม แต่นายกสมาคมเองก็ใช้การพูดคุยอย่างตรงไปตรงมาเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน

สถานที่ที่สองที่ไปเยือนคือมัสยิดกรือเซะและสุสานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว ที่มีสยิดได้พบกับกำนันและทีมงานที่มาต้อนรับ กำนันได้เล่าให้ฟังถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างคนต่างศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างคนมุสลิมกับคนจีนว่าไม่ได้มีปัญหาใด หากมีความไม่เข้าใจก็ต้องรับมาพูดคุยกัน

นอกจากนี้ ยังได้เดินทางไปตำบลทรายขาวซึ่งเป็นตำบลที่ได้ชื่อว่าเป็นตัวอย่างชุมชนที่ผู้คนสองศาสนาและวัฒนธรรม คือ พุทธกับอิสลามสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขมีการตกลงร่วมกันในเรื่องการสืบทอดผลัดเปลี่ยนอำนาจในการดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชนและชุมชนนี้ก็มีเรื่องเล่าประจำชุมชนเรื่องการมีบรรพบุรุษร่วมกัน

จากการเข้าเยี่ยมชมตลอดทั้งวันของคณะ ได้มีการสะท้อนความคิดเห็นก่อนจะแยกย้ายกันกลับหลายประเด็น เป็นต้นว่า ผู้ที่มาจากส่วนกลางระบุว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องมลชนนำเสนอออกไปว่าคนพุทธกับคนมุสลิมในพื้นที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้นั้นไม่เป็นความจริง บางรายบอกว่า มีเวลาน้อยไปสำหรับจะตัดสิน เพราะบางที ชุมชนที่มีปัญหาจริง ๆ อาจจะได้ไม่ได้เป็นแบบที่ได้มาเห็นได้มาฟังในวันนี้ บางท่านแสดงความประทับใจในชุมชนทรายขาวและอยากให้มีการจัดโครงการ โดยให้ได้มีเวลาไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน สังเกตการณ์ร่วม เพื่อจะได้รู้ข้อมูลมากขึ้น บางท่านเสนอว่าการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป หากออกมากำจัดนอกโรงแรม เช่นมาจัดในชุมชนบ้างก็อาจจะดี มี

บางคนสนใจจะนำเสนอภาพการอยู่ร่วมกันระหว่างคนต่างศาสนาและวัฒนธรรมไปสื่อสารกับภายนอกเพื่อลบภาพการอยู่ด้วยกันไม่ได้ของพี่น้องไทยพุทธและมุสลิมในพื้นที่

พื้นที่จังหวัดยะลา

ผู้เข้าร่วมได้เยี่ยมชมสถานที่สำคัญต่างๆในจังหวัดยะลา ได้แก่ วัดช้างให้ วัดเวฬุวัน บุคคลสำคัญในพื้นที่ และเยี่ยมชาวบ้านชุมชนพุทธ-มุสลิมที่อยู่กันอย่างสันติ ที่ตำบลสะเตง ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมได้ซักถามและทำความเข้าใจเรื่องปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้จากมุมมองของคนพุทธ เจ้าหน้าที่รัฐ และชาวมุสลิมในพื้นที่ จากการแลกเปลี่ยน ผู้เข้าร่วมพบว่า ปัญหาความไม่สงบในมุมมองของคนสามกลุ่มที่กล่าวมาแล้วนั้นไม่ใช่ความขัดแย้งทางศาสนา แต่เป็นความขัดแย้งทางการเมือง การแย่งชิงอำนาจ ผลประโยชน์ ของคนบางกลุ่ม แต่ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือประชาชน

ในจังหวัดยะลานั้น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยพุทธและมลายูมุสลิมเปลี่ยนแปลงไปเมื่อเริ่มมีเหตุการณ์ความไม่สงบ มีการแบ่งแยกกันอย่างชัดเจน ต่างคนต่างอยู่มากขึ้น แม้ว่าปัญหาความไม่สงบจะไม่ใช้ปัญหาทางศาสนา แต่ก็มีการนำเอาศาสนามาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการแบ่งแยกคน เมื่อคนในพื้นที่ไม่สามารถรวมตัวกันได้ การสร้างสถานการณ์ความไม่สงบและการก่อความรุนแรงก็ทำได้ง่ายขึ้น ปัญหาของกลุ่มชาวพุทธในพื้นที่คือ

1) การลดจำนวนลงของชาวพุทธในพื้นที่ ชาวพุทธย้ายออกจากพื้นที่เพื่อไปทำงานหรือทำธุรกิจในพื้นที่อื่นของประเทศ เพราะต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประเด็นนี้นำมาซึ่งความกังวลว่า ชุมชนชาวพุทธและศาสนาพุทธจะสูญสิ้นไปจากจังหวัดชายแดนใต้ในที่สุด

2) การรวมตัวกันไม่ได้ของชาวพุทธ เนื่องจากมีความคิดเห็นเรื่องการตอบโต้สถานการณ์ความไม่สงบในรูปแบบที่แตกต่างกัน

3) ชาวพุทธรู้สึกที่ไม่ได้รับความสนใจและการดูแลเอาใจใส่จากภาครัฐเทียบเท่าคนมลายูมุสลิม ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐมองว่าปัญหาความไม่สงบ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กลุ่มผู้นำศาสนา นักการเมืองท้องถิ่น และแกนนำชาวพุทธในพื้นที่กลับมองว่า การแก้ปัญหายังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ภาครัฐควรพยายามวางนโยบายที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ให้ความเท่าเทียมกันและความยุติธรรมแก่คนทุกกลุ่ม โดยการบังคับใช้กฎหมายให้เคร่งครัดมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ชาวพุทธในจังหวัดยะลายังคงมีทัศนคติแง่บวกต่อคนมลายุมุสลิมและพร้อมที่จะทำงานร่วมกับชาวมลายุมุสลิมเพื่อการแก้ไขปัญหาความไม่สงบ ชาวพุทธจังหวัดยะลาตระหนักว่าบทบาทการขับเคลื่อนเพื่อสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนนั้นต้องมาจากคนในพื้นที่ และกลุ่มชาวพุทธควรได้รับโอกาสในการส่งตัวแทนเข้าร่วมในการเจรจาสันติภาพกับกลุ่ม MARA Patani ด้วย ชาวมุสลิมในชุมชนสะดวกที่ทางคณะได้ไปเข้าพบก็มีความเห็นว่า คนในพื้นที่ต้องรวมตัวกันเพื่อดูแลความปลอดภัยของกันและกัน มีกิจกรรมทางสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนต่าง ๆ มากมายที่คนสองกลุ่มชาติพันธุ์สามารถทำร่วมกันได้ และกิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวและความเป็นพี่เป็นน้องกันในหมู่ชาวพุทธและมุสลิมได้

พื้นที่จังหวัดนราธิวาส

การลงภาคสนามจังหวัดนราธิวาส ได้เรียนรู้วัฒนธรรมอันแตกต่างจากชาวพุทธ ตั้งแต่อาหารฮาลาล ไตยีนเสียงอาซานและละหมาดในยามเช้า ได้เดินเยี่ยมชมร้านค้า ได้เห็นรอยยิ้มดวงตาที่เป็นคำถามจากผู้คน

จากนั้นได้ลงพื้นที่เยี่ยมชมวัดต่างๆ ได้แก่ วัดพรหมนิवास เป็นวัดที่เป็นสถานที่กลางจัดกิจกรรมของกลุ่มเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ วัดโคกโก อันเป็นวัดที่เจ้าอาวาสเข้าใจปัญหาการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวพุทธและชาวมุสลิม ถึงแม้ว่าในส่วนตัวแล้วท่านอยู่ในกลุ่ม hard line monk การไปเยี่ยมวัดโคกโกนี้ ได้เห็นผลของการที่เจ้าอาวาสได้เข้าร่วมกิจกรรมสานเสวนา ท่านได้ใช้กระบวนการ ล้อมวงคุยและฟัง มีการเตรียมกระดาษฟลิปชาร์ตเพื่อการจดบันทึกการเรียนรู้ สิ่งที่น่าสนใจคือ การให้การต้อนรับและกระตือรือร้นที่จะดูแลคณะที่เยี่ยมชม ขณะเดียวกัน ได้มีโอกาสสัมผัสและพูดคุยกับพี่น้องสตรีชาวพุทธ ซึ่งพอจะสัมผัสได้ถึงความทุกข์ในเรื่องความไม่มั่นคงและปลอดภัยของชาวพุทธที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของพวกเขา

จุดสุดท้ายได้ไปที่ชุมชนมุสลิม-พุทธ ไปเยี่ยมมัสยิดของโต๊ะอิหม่ามแว ฮาแซ ตำบลสุไหงปาตีอันเป็นชุมชนที่พี่น้องมุสลิมประมาณ 127 ครอบครัว และชาวไทยพุทธ 27 ครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งสร้างความประหลาดใจและประทับใจให้กับคณะเป็นอย่างยิ่ง โต๊ะอิหม่าม พี่น้องมุสลิม และชาวพุทธ มารอบรับกันอย่างเต็มห้อง โต๊ะอิหม่ามที่มาต้อนรับกล่าวว่า จะช่วยปกป้องพี่น้องชาวพุทธจำนวนน้อยนี้และกล่าวถึงการร่วมแรงร่วมใจที่จะช่วยกันปกป้องดูแลซึ่งกันและกัน

ผลของกิจกรรม:

ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ที่ส่วนกลางและที่ภาคใต้เริ่มรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ผู้เข้าร่วมทางภาคใต้บางคนช่วยที่มมทิดลโหม่น้าวบุคคลสำคัญที่เป็นไทยพุทธให้มาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วย ภาพความสามัคคีในกลุ่มร่วมระหว่างส่วนกลางและทางภาคใต้ปรากฏชัดจากปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายระหว่างการทำกิจกรรมในห้องประชุมและในระหว่างการเรียนรู้ภาคสนามในชุมชนต่างๆ ยิ่งกว่านั้น ชาวพุทธในส่วนกลางและที่ภาคใต้เริ่มยอมรับกันในเครือข่ายและเริ่มพูดคุยเกี่ยวกับโครงการความร่วมมือต่างๆ มากขึ้น ตัวแทน 7 คนจากกลุ่มส่วนกลางรู้สึกว่าได้เรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบจากชาวพุทธในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ และผู้นำชุมชนมุสลิมที่ได้ไปเยี่ยมเยียนมากขึ้นกว่าเดิม บางคนเริ่มอยากจะทำบางสิ่งเกี่ยวกับการเดินทางไปภาคใต้ และพูดคุยเรื่องความไม่สงบและวิธีการที่จะสามารถช่วยทำให้สถานการณ์ดีขึ้นกับชาวพุทธและคนที่ไม่ใช่ชาวพุทธในเครือข่ายของตน หลังกิจกรรมภาคสนาม ผู้เข้าร่วมบางคนที่เคยมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมเริ่มปรับเปลี่ยนมุมมองต่อศาสนาอิสลามและชาวมุสลิมในทางที่ดีขึ้น

แผนการในอนาคต

ใครทำอะไรได้บ้างเพื่อแก้ปัญหา

1. พระสงฆ์ต้องส่งเสริมสันติภาพ และสร้างเครือข่ายสงฆ์เพื่อการพัฒนา
2. ภาคประชาสังคมสร้างกระบวนการสานเสวนา และเครือข่ายสานเสวนานิยม เพื่อเสริมพลังกลุ่มคนที่ทำงานอยู่แล้ว และสร้างความไว้วางใจให้มากขึ้น
3. รัฐ เอ็นจีโอ นำผู้ที่สร้างปัญหา และผู้ได้รับผลกระทบ เข้าร่วมกระบวนการพูดคุยเพื่อยุติความรุนแรง
4. ศาสนิกชนศึกษาหลักศาสนาให้ถูกต้องเพื่อให้ศาสนาเข้มแข็ง
5. สื่อ เผยแพร่สิ่งที่ดี เช่น หลักศาสนธรรม และเรื่องราวของศาสนิกที่ใช้ศาสนาเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

เราจะทำอะไรต่อไป

ข้อเสนอจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมในปี 2558 ได้สะท้อนถึงสิ่งที่ควรจะทำต่อไป ดังนี้

1. เชิญผู้นำศาสนาต่างๆ มาพูดคุยกันเรื่องศาสนิกชนว่าการใช้ชีวิตและความเป็นอยู่ได้ใช้คำสอนที่ถูกต้องหรือไม่สอดคล้องกับคำสอนหรือไม่
2. สร้างพระธรรมทูตที่มีความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและสันติวิธี เพื่อทำงานสร้างความเข้าใจในจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. จัดให้มีศูนย์กลางประสานงานในการให้คำปรึกษา และช่วยเหลือเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจผิดที่อาจจะเกิดขึ้นจากการเผยแพร่คำพูด และความคิดที่เป็น Hate Speech ตาม social media ต่างๆ
4. ถักทอสายสัมพันธ์ โดยนิมนต์พระสงฆ์จากล้านตัน หรือไปเยี่ยมคนพุทธกัณฑ์ล้านตัน ถักทอพุทธ-มุสลิม ทั้งภาคใต้ให้แน่นแฟ้น และถักทอส่วนกลางด้วย ซึ่งอาจทำให้เกิดความร่วมมือที่จะแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. ให้ความสำคัญกับข่าวสารข้อมูล ซึ่งต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นการเลื่อนไหลข้อมูลจากทุกด้าน โดยอาจจะทำเป็นหนังสือหรือสิ่งพิมพ์เล็กๆ เพื่อเผยแพร่ข่าวสารความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน
6. สร้างสามัญสำนักแห่งความเป็นไทย โดยให้ทุกโรงเรียน นำเด็กทั้งไทยพุทธและมุสลิมไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เมื่อไรที่ได้กรุ่นปัจจุบัน มีความคุ้นเคยซึ่งกันและกันจากการผิตใจกัน จากเรื่องที่ใหญ่โตก็จะเป็นเรื่องเล็ก วันข้างหน้าจะอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน

ข้อเสนอแนะที่หลายฝ่ายได้กล่าวถึงคือ เรื่องการสนับสนุนการสานเสวนาทันทีแบบภายในกลุ่มศาสนาเดียวกันและข้ามกลุ่ม (intra and inter-religious dialogue) เชิญผู้นำศาสนาทั้งพุทธ-อิสลามพูดคุยกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันและทำงานร่วมกัน ตัวอย่างที่ควรนำไปขยายผล เช่น โครงการพัฒนาของวัดปญาราม เป็นกิจกรรมระหว่างชุมชนพุทธ-มุสลิม ทำการสานเสวนาภายในของชาวพุทธ ก่อนที่จะสานเสวนาระหว่างศาสนา ซึ่งต้องทำหลายครั้งอย่างต่อเนื่อง เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา และคิดแก้ไขปัญหาร่วมกัน นอกจากนี้ควรยกระดับจากโครงการการสานเสวนา เป็นองค์กรตามกฎหมาย เช่น สมาคม โดยกำหนดเป้าหมายหรือหลักการที่ชัดเจน และต้องสร้างมิตรภาพที่แน่นแฟ้น โดยการพบกันบ่อยๆ คุยอย่างหลากหลายต่อเนื่อง รวมทั้งพี่น้องมุสลิมด้วย เพื่อให้รู้สึกว่าเป็นพื้นที่ปลอดภัย แต่ก่อนจะพบคนหลากหลาย ก็ต้องเตรียมความพร้อมในการพูดคุยภายในก่อน เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ผู้เข้าร่วมเสนอแนะว่าควรทำการสานเสวนาให้เป็นวิถีชีวิต และให้มันคงทางกฎหมายด้วย

นอกจากนี้ คณะผู้ดำเนินโครงการเล็งเห็นบทบาทและความสำคัญของผู้หญิงในการสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังจะเห็นได้ว่า ในปีที่ผ่านมา มีผู้เข้าร่วมที่เป็น ภิกษุณี แมซี ผู้หญิงที่ทำงานในองค์กรอิสระ และหญิงไทยพุทธที่ทำงานด้านสังคมจำนวนมาก การเข้าร่วมของสตรีไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเสวนาอย่างสร้างสรรค์ แต่ยังช่วยให้เกิดพลวัตเชิงบวก และนำมาซึ่งความคิดเห็นต่างๆ อีกมากที่จะช่วยให้การพูดคุยมีประโยชน์มากขึ้น ในการดำเนินโครงการปีถัดไป คณะผู้ดำเนินโครงการจะยังคงสนับสนุนบทบาท การมีส่วนร่วมของสตรีต่อไป

สรุป

โครงการนี้มีความสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแปลงเปลี่ยนความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพในสามจังหวัดชายแดนใต้ของไทย โดยมีความหวังว่ากลุ่มชาวพุทธที่เข้มแข็งและมีบทบาทสำคัญทั้งที่ส่วนกลางและในภาคใต้ที่เกิดจากกิจกรรมต่างๆ ของโครงการนี้จะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ได้ นอกจากนี้ยังมีการคาดหวังว่าโครงการนี้จะสามารถก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองและสันติสุขอันยั่งยืนในพื้นที่ดังกล่าว ด้วยเป้าหมายที่จะเพิ่มผู้เข้าร่วมหรือผู้สังเกตการณ์ที่มีบทบาทสำคัญมากกว่านี้ในการเสวนาครั้งต่อไป

Buddhism and Majority–Minority Coexistence in Thailand

**The Religion Politics Conflict Desk of the Swiss FDFA
Center for Security Studies, ETH Zurich
Institute of Human Rights and Peace Studies,
Mahidol University**

First edition 2016

Number of copies 700

Editorial Board

Parichart Suwanbubbha	Gothom Arya
Pearmsak Makarabhirom	Suphatmet Yunyazit
Padtheera Nakurairattana	Jean-Nicolas Bitter
Owen Frazer	Poldham Chancome
Kanyanat Valajang	Benjamas Sriamonrattanakul

Published by **Institute of Human Rights and Peace Studies,**
 Mahidol University, Panyaphiphat Building 999
 Phutthamonthon Sai 4, Sayala, Phutthamonthon,
 Nakhon Pathom 73170 Tel: 02-441-0813 – 5 ext. 1101-9
 Email: ihrpmahidol@gmail.com

This project was jointly launched by the Religion Politics Conflict Desk of the Swiss FDFA, Center for Security Studies, ETH Zurich and Institute of Human Rights and Peace Studies, Mahidol University and fully funded by the Swiss Federal Department of Foreign Affairs (FDFA).

Print at Printery CO.,LTD.
 No. 999, 2nd floor, Mahidol University Learning Center,
 Mahidol University, Phutthamonthon Sai 4, Salaya,
 Phutthamonthon, Nakorn Pathom, 73170

Buddhism and Majority – Minority Coexistence in Thailand

Executive Summary

This project is a co-operation between Thai and Swiss partners i.e. the Institute of Human Rights and Peace Studies, Mahidol University, the Religion Politics Conflict Desk of the Swiss Federal Department of Foreign Affairs (FDFA), and the Culture and Religion in Mediation Programme at the Center for Security Studies (CSS), ETH Zurich. Its main goal is to strengthen the role of Buddhism and its actors in the transformation of the unrest in Thailand's three southernmost provinces where a protracted conflict has taken more than 6,000 lives since 2004.

The goals of this project are: 1) to revisit and develop understanding on Buddhist principles, practices, lessons and experiences of peaceful coexistence in Thailand's multicultural society of the three southernmost provinces; 2) to promote engagement of the mainstream Buddhism with the conflict in the South in order to enhance solidarity; 3) to counter the unconstructive discourse of Buddhism's being under threat, which can fuel animosity between religious groups; and 4) to explore ways that decentralization could be pursued in a way that is in harmony with Buddhist teachings, the values of the state and the feeling of Thai Buddhists who live in three southernmost provinces and at central region.

The project's main focus was on the organization of two intra-Buddhist dialogue groups, one at the center and the other one in the south. Members of these two dialogue groups are Buddhist key actors from various sections of Buddhist community. In order to connect and work with various Buddhist participants, one needs to build trust and confidence with them, especially among hard-line Buddhists. Some of them

hardly have ‘faith’ in peaceful means. Ones realize that being against religious extremism and build peaceful coexistence can happen only by the religious communities themselves. Therefore it was quite challenging to address and reduce previous bias and prejudice among different groups of Buddhist participants themselves and towards other religious followers.

Moreover, ones accept that religion is a particularly sensitive issue. In the process of intra-Buddhist dialogue it is important to provide opportunity for conflict-sensitive context analysis. Listening from heart to heart sincerely and mindfully is necessary for this project. Although this intra-Buddhist dialogue is not the dialogue of study and philosophical doctrine, the religious and cultural literacy is still necessary for translating the religious understanding into practical actions. This is a challenge of the project.

The vital achievement is engaging some monks and laymen in Buddhist universities both at the center and in the south to the unrest. They begin to share their awareness and responsibility to take part of thinking together about the way out. The relationship among them becomes much better. A question of continuity of communicating and working together among them is our concern.

In terms of the reflection on non-violence through the process of dialogue as a conflict transformation, it is shown by the request to our IHRP facilitators to organize a circle of listening to the different convictions and in facilitating them to find the possible solution together on the issue of not being able to build Bhuddhamonthon (a park dedicated to Buddhism) in Pattani. Then a plan to involve other stakeholders such as Muslims and other authorities will be followed. Put in another way, they may use a monk mob to protest in public or may create more hate speech in social medias, instead they choose a process of dialogue in dealing with the problem.

However, our achievements are approaching to the effort to give an ‘early warning’ to religious communities and we dream for the right political and legal environment in our major and minor communities. Through the proper right of sharing to freedom of religions, Buddhists as minority and Muslims as majority will be able to be in peaceful coexistence.

Activities

Activity	Date/Month/Year	Venue
1 st Reflection Group Meeting	11 th –12 th July 2015	The Sukosol, Bangkok
2 nd Reflection Group Meeting	14 th –15 th July 2015	C.S. Pattani Hotel, Pattani
3 rd Reflection Group Meeting	20 th September 2015	Royal River Hotel, Bangkok
4 th Reflection Group Meeting	26 th September 2015	Royal River Hotel, Bangkok
5 th Reflection Group Meeting	29 th September 2015	Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Pattani Campus
6 th Reflection Group Meeting	8 th –9 th October 2015	C.S. Pattani Hotel, Pattani
Field trip	10 th October 2015	Pattani, Yala, Narathiwat

Dialogue

The first step to create trust

The dialogue begins with the introduction of individuals, both participants and staff. This is followed by the explanation of dialogue rules: “Listen by heart, with generosity, and with understanding”. The first activity to create relaxing atmosphere is to let everyone write down his or her anxiety and expectation on a piece of paper. Then the paper is put on the drawing of a tree on the wall. This method is to prepare their mental state for the upcoming dialogue.

The following activity is *Appreciative Inquiry*, sharing their pride of the relationship between religions. The participants are paired with the others whom they have yet to know. This is to practice listening with attention to the experiences of the others. It is the beginning of good things, force, morale support, and hope to step forward with mutual values.

Atmosphere of Dialogue

It is common that for the first day of dialogue there are some doubts, anxiety, unfamiliarity, no intimacy, and no trust among participants. Some participants have got tension and some conflicts with others. The dialogue usually proceeds well on the basis of standard principles “listen by heart”. Even though the participants have

some resentment at the beginning, their feeling would finally go away. They become so impressed with the dialogue that they would like to join it again when they see that dialogue is an opportunity to talk and to create safe space. The participants are enthusiastic to speak out. The reflection on the last day is good evidence that the dialogue is a process of enhancing a feature of being human: listening skills. Participants listen by heart, with generosity, and with understanding.

1st round of reflection group meeting (July 2015)

- Objectives and process: two reflection group meetings were organized, one at the center on 11th-12th July and the other in the south on 14th-15th July. They were aimed to be platforms for Buddhist key actors 1) to exchange their personal experiences in interacting with people of different religious affiliations and express their perception on the concept of peaceful coexistence; 2) to begin to analyze the problems regarding majority-minority coexistence; and 3) to brainstorm on how the Buddhist community can help in creating peaceful coexistence. 25 and 14 representatives of various sections of the Buddhist community participated in the meetings in Bangkok and Pattani respectively.

- Outcome of the activities: the two meetings served well as platforms for creating intra-Buddhist group cohesion in two areas. The participants got to know one another, expand their networks and, more importantly, felt motivated to cooperate with one another in their own dialogue group to play a part in creating peaceful coexistence in Thai society, particularly in the south. Most of them expressed positive attitudes towards people of other religious affiliations and the idea of interreligious/ethnic peaceful coexistence. Regarding the conflict analysis of the unrest, most perceived the unrest as a conflict derived from social injustice and structural violence. The center group felt that Buddhists at the center could play roles in transforming the conflict by engaging themselves in social works and reaching out to communities in the south. The southern group expressed that the relationship between communities in the south had worsened during the past ten years due to the lack of mutual understanding and trust. The Buddhists in the south were also divided into groups with different level of tolerance and approach to tackle the conflict. Most viewed that transforming the unrest was not a task for the Buddhists alone; the Muslims, especially the hardliners, needed to be involved in the process.

Two indicators on how the project managed to create group cohesion among the Buddhist stakeholders invited to the meetings are 1) the creation of two LINE application groups called “WeavingPeaceTogether” and “SouthWeavingPeace” which

have served as means for intra-group interaction up to the present and 2) the release of Weaving Peace Together (WPT)'s official statement condemning violent attacks on Buddhist monks walking for alms in Pattani on July 26th, 2015. The statement can also be regarded as the first action of the center group's constructive engagement for peace in the south.

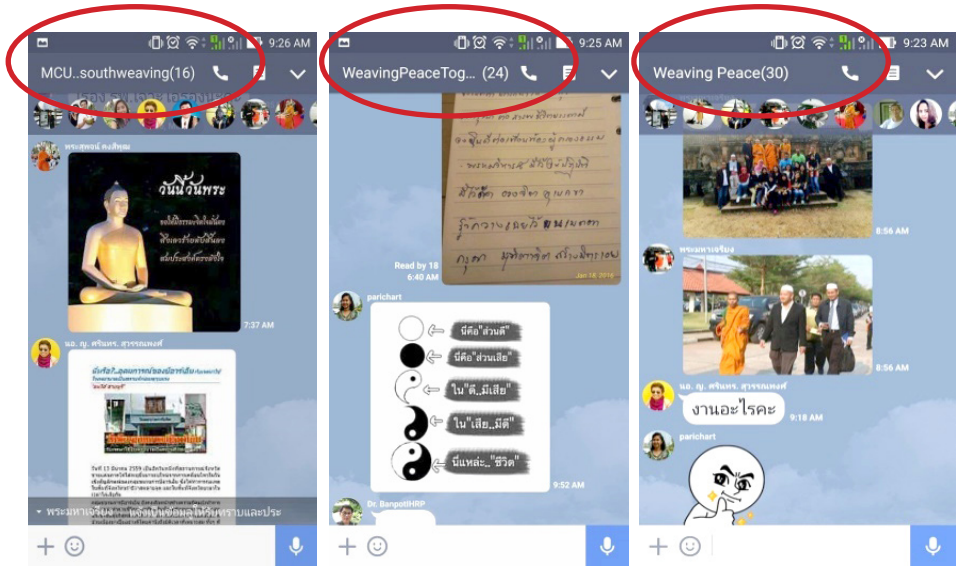
2nd round of reflection group meeting (September 2015)

- Objectives and process: this second round of intra-Buddhist dialogue was created to prepare both center and southern groups for their inter-group dialogue in October. At the center two reflection group meetings were organized on 20th and 26th September with 21 and 13 participants respectively. The group learned about the current state of the unrest, security issues and policies, peace process and, more importantly, grievances of the Buddhists in the south. At the southern meeting organized on 29th September, 34 Buddhist stakeholders openly discussed their minority situation, fears, needs, concerns and political solutions for the conflict. Similar to July reflection group meetings, this round of reflection group meetings employed activities encouraging deep listening and active interactions and discussions.

- Outcome of the activities: at the center the group developed a common understanding on the unrest and felt that they could play constructive roles in the southern conflict transformation. However, some participants expressed that there would be quite a challenge for the Buddhists at the center to be so actively involved in the peace building in the south without a strong network between Buddhists at the center and Buddhists in the south. The southern Buddhists with greater interreligious experiences could guide them on how to approach certain issues properly and the two can engage constructively for peace. In the southern dialogue group most participants felt that they were being sidelined by the authorities and that their concerns were not taken seriously. Apart from speaking about their grievances, the group also brainstormed on how to work with the Muslims in the area as well as the Buddhists at the center in resolving the conflict. One of the strategies they came up with was to create social activities that all parties can participate and learn more about one another. These activities would gradually lead to mutual understanding and trust, two important features for peaceful coexistence in their opinion.

This 2nd round of meetings also helped in fostering group cohesion of both the center and southern groups. Participants felt closer to one another and mutual trust started to grow. They also continued to interact via the already-established LINE groups. New comers of both dialogue groups were invited to join the LINE groups and interact with the existing members of their own group.

3rd round of reflection group meeting and fieldtrip (October 2015)

- Objectives and process: this 3rd round of reflection group meeting was at the focus on the project. Its objectives were to further foster solidarity of each group and to create new center–south group by bringing in some representatives of the center group to interact with the members of the southern group. It was expected that after this two–day meeting on 8th–9th October, 51 southern participants would help 7 representatives of the center group develop better understanding on the conflict, the problems faced by Buddhist community of the south, and types of roles and contribution Buddhists of the south expected from the Buddhists from the center. Such roles and contribution must be constructive ones and for the benefit of all communities in the south. The participants were engaged in activities that helped them express their ideas and opinions openly, such as big–group dialogue, World Café, Haiku/Thai poem writing and drawing, and Fish Bowl dialogue.

Oct 8, 2015

Oct 8, 2015

Oct 8, 2015

Oct 8, 2015

กวีจากพลัทธิธรรม จินทรคำ

กวีไม่ได้เขียนบทกวีที่น่าเศร้า นักบวชไม่ได้ขีดเลากิเลสทั้งหมด
 ครูบาไม่ได้เพิ่มพูนความรู้หรือนำมอง นักฆ้องไม่ได้ร้องเพลงวังเวงใจ
 ดอกไม้หากมิได้ผลิเข็มมานาน โลกก็อวสานย่อยยับหันโนว
 โลกจะมีกตโถบายอันใด ให้ฝึกไม่ไขแจจ้อยารือ
 หยดโลกเขี้ยวสารพัด ด้วยศิลปะบำบัดทุกชั้นนอ
 กวีจะตื่นตานาทุกขทั้อ ครูก็พอมีวิชาหาเพิ่มกน
 โลกจะวิจิตรพิศดาร นักบวชจะไปนิพพานแห่งศูนย์
 นักร้องจะแซ่ซ้องจำญกู สาธุชนจะเกือกกุลกลยกัน

By Phulkray 9 ตุลาคม 2558

บทกวี กับ สันติภาพ

“ไม่ใช่อย่างนั้น” อาจารย์บาโชตอบคิมของท่าน
 “นั่นไม่ใช่โสก เพราะเขมรทำลายชีวิตแมลงปอ ถ้าเราจะแต่ง
 โสก และให้มีชีวิตแก่นัน เขมรต้องพูดว่า:
“ติดปีกทั้งสองข้าง

ให้แก่ฟริกสีแดง
เราก็จะได้แมลงปอ”

By Phulkray

After reflection group meetings, fieldtrips to Pattani, Yala and Narathiwat were organized on 10th October for participants of both center and southern groups to further gain understanding on the unrest, expose themselves to the idea of peaceful coexistence and learn first-hand about the co-existing strategies of some local peaceful Buddhist-Muslim communities. They also had opportunities to meet local politicians, authorities, military personnel and leaders of some Muslim communities and members of the civil society and learn more about the conflict.

Group 1 Pattani

The trip started with the visit to Lim Koh Niew Foundation. Here, the participants learned about the existence of ethnic Chinese people in Pattani. The Chinese people established a foundation with an aim to provide social services, especially scholarship to all children in need regardless of their ethnicity or religion.

There are still some conflicts between the Chinese and Muslims here. The president of Lim Koh Niew Foundation has applied the process of dialogues to solve the problems before they turned into great conflicts. For example, every year the province organizes a grand Vegetarian Festival, but some Muslims did not like that kind of festival at all. So, the president decided to talk directly to those Muslims in order to make them clearly understand the festival. Fortunately, the method worked well and since then a large number of Muslims have joined the festival only in the activities that do not go against their Islamic teachings.

The second place they visited was Krue Sae Mosque as well as Lim Koh Niew Graveyard. At the mosque, the participants were welcomed by the Sub-district Chief and his staff. The chief said there were not any problems about the coexistence between the Chinese and Muslims, who had completely different religions and cultures.

In addition, the group traveled to Sai Khao Sub-District, a model community where Buddhist and Muslims could live happily and peacefully together. There was mutual agreement on the fair appointment of community leaders. It was believed that people of this community shared the same ancestors.

After the visit, there was a reflection before departure. Those who came from central region admitted that what they had seen during the trip was completely different from what they had heard from the media. The media tended to portray that Buddhists and Muslims could never live together. Some participants said the time spent in this field trip was too short to judge what they had seen. This was because they may have not yet seen the communities that really had problems. The others were so impressed with Sai Khao community that they proposed a homestay project in this

community to see and learn more from the people. Some were interested in presenting stories of peaceful coexistence between the people of different religions and cultures to the public in order to reduce the negative perception of the south's Buddhist-Muslim coexistence.

Group 2 Yala

The participants paid visits to some important places such as Wat Chang Hai, Wat Weruwan and a military camp. They also visited some important figures in the area as well as a peaceful Buddhist-Muslim community in Sateng Sub-district.

The participants asked some questions about the unrest to local Buddhists, government officials, and Muslims to gain perspectives. These three groups of people similarly viewed that the unrest was not a religious conflict but a political conflict and a struggle for power and benefits of some groups of people. Unfortunately, the ones who had been most affected were the ordinary people.

In Yala, the relationship between Buddhists and Muslims has changed in a negative way since the beginning of unrest. Discrimination becomes more and more obvious, and the people tend to live separately from the others. Even though the unrest is not caused by religious differences, religious issues are always used as a tool for discrimination. When the people in the area are not united, it is easier for insurgents to create misunderstanding and violence.

The challenges faced by the Buddhists in this area are:

1) The decrease in number of Buddhists in the area. The Buddhists have moved out to work or do business in other areas of the country, seeking life and property security. It is fear that Buddhist communities and even Buddhism will finally disappear from the southern border provinces.

2) There is a disharmony among the Buddhists as they have different views about how to deal with the unrest.

3) The Buddhists feel that they do not receive attention and care from the government as much as the Muslims do.

While the government officials see that the unrest has been positively transformed, the local religious leaders, politicians, and Buddhist leaders think that the

situation does not improve much. The government sectors should come up with policies promoting the relationship between ethnic groups, creating equality and justice for everyone by means of more strict enforcement of laws.

However, the Buddhists in Yala still have good attitudes toward the Muslims and are ready to work hand in hand with them in order to solve the current violent problems. The Buddhists here viewed that the drive for peace could be sustainable only when the local people do this duty. Also, the Buddhists should have an opportunity to join peace talks with MARA Patani. The Muslims in the communities in Sateng Sub-district advised that the local people should join hand in taking care of the security of one another. They also suggested that there should be more social activities that both ethnic groups could do in order to solve social problems. The said activities might create unity and brotherhood between Buddhists and Muslims.

Group 3 Narathiwat

The field trip in Narathiwat enabled the group to learn about the cultures that were different from the Buddhists', e.g. knowledge of Halal food, Adhan (the call for Islamic prayer in the morning), or the local shops representing local ways of life.

Then, the group visited some temples. The first one was Wat Bhromniwas, the center of activity for Buddhist Network For Peace. After that, the group visited Wat Khok Ko. The abbot had good understanding of the problems in Buddhist-Muslim coexistence although he himself was a progressive monk who believed in the protection of Buddhism. During the visit to Wat Khok Ko, the group learned how effective the dialogue was when they saw the abbot used dialogue process in a group discussion. There were also flipcharts and papers for the members to write down what they learned. The group was impressed by a warm welcome by the locals. Also, the group had a chance to talk with local Buddhist women. They learned that the women were rather unhappy as they struggled to seek life security and confidence to go on with their lives.

The highlight of the trip was when the group visited a Buddhist-Muslim community. The group paid a visit to the house of Imam Wae Hasae in Su Ngai Padi District. In this community there are 127 Muslim families and only 27 Buddhist families, and all of them have been living happily and peacefully together. This was very surprising and impressive to the group. Upon arrival, a group of people including Imam, Muslims, and Buddhists, was all waiting to welcome the group. The Imam promised that he would protect and take care of this small group of Buddhists. He also talked about the good cooperation to take care of each other.

- Outcome of the activities: after being engaged in 1st, 2nd and 3rd rounds of reflection group meeting most participants at center and south started to feel that they were a part of the groups. Some southern participants helped IHRP team reaching out to some interesting Buddhist figures of their communities. The solidarity of center-south joint group was vividly exhibited via meaningful interactions during activities and fieldtrips. Both center and southern Buddhists started to include one another in their own networks and talk about their joint projects. 7 representatives of the center group expressed that they had learned so much about the unrest from the local Buddhists, authorities as well as Muslim leaders of the visited communities; some were motivated to write about their trip to the south and talk to other Buddhists and non-Buddhists in their networks about the unrest and how they could help improving

the situation. After the fieldtrips some participants who had negative attitudes towards Islam and Muslims seemed to gain a more balanced view on Islam and Muslims.

A new LINE group called “Weaving Peace” was created, connecting the center group with the southern group and fostering group solidarity.

Future Plan

Who can contribute to conflict transformation in the south? and how can they do so?

1. Buddhist monks can promote peaceful coexistence and establish networks for local development.
2. Civil society groups can cultivate dialogue culture in the area by organizing activities encouraging citizens to talk and listen to one another. This is a first step towards building group cohesion and trust.
3. The State and NGOs should work together to restore justice and end violence. They should engage all stakeholders in dialogue and seek solutions that are acceptable to all.
4. Religious followers should adhere to their own religious principles and bring them to practice.
5. the Media should report community stories or life history of local public figures that are clear examples of inter-religious peaceful coexistence

What are we going to do next?

Having understood the objectives of the project, the participants reflected that we should do the followings:

1) Invite the religious leaders to speak on how to live one's life in accordance with the right doctrines, and to see whether the believers of different religions are now living their life in the same way;

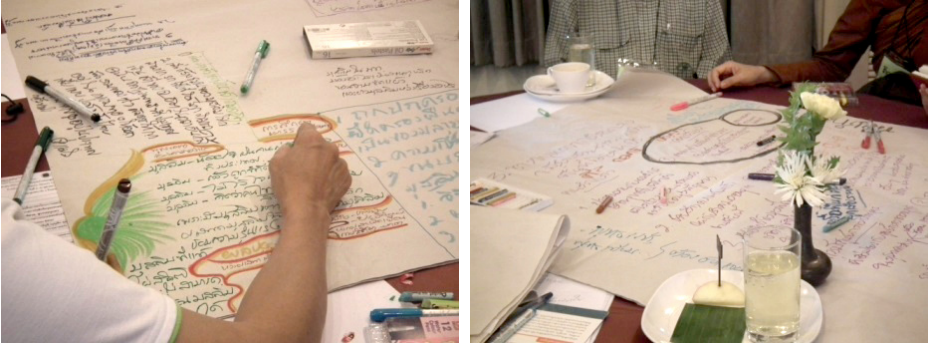
2) Appoint some Buddhist missionaries, who have knowledge of Buddhism and peace in mind, to create understanding in southern border provinces;

3) Establish a center for advice and assistance concerning the misunderstanding caused by discourses and hate speech in different social media;

4) Build good relationship by inviting the monks from Kelantan or visiting the Buddhists there. Create close relationship between Buddhists and Muslims in the south and in central region. This may bring about the effective cooperation to solve the problems in southern border provinces;

5) Place an emphasis on the significance and the continual sharing of information. The booklets or pamphlets may be distributed to propagate the information of relationship and collaboration;

6) Organize icebreaking activities to build common sense for accepting differences and diversities. This can be done by having both Buddhist and Muslim students exchange their knowledge. Once the children are familiar with each other, the conflicts will become just small problems. In the future they will live happily together.

The most interesting suggestion from our participants was the promotion of intra and inter-religious dialogue. They suggested that the Buddhist and Muslim religious leaders should come to talk together in order to build good relationship and cooperation. The good example in this case was the Development Project of Wat Pi-yaram, a joint activity between Buddhist and Muslim communities. There should be intra-dialogue among Buddhists before inter-religious dialogue. The former dialogue should be held continually to understand the relationship between different religions and to raise the ideas about the solutions thereof. In addition, the project of dialogue should be upgraded to be an organization, e.g. an association, with clear objectives and principles. The close friendship should be built up by frequent meetings among Buddhists and Muslims, so that they could see the dialogue as providing safe space. Nevertheless, before meetings with a variety of group of people, it is important for both sides to be prepared to talk openly and listen with open-mindedness. This is to prevent misunderstandings. The participants recommended that the dialogue should be incorporated in the ways of life in a sustainable manner.

Apart from this, we the organizer always views that women and their significant roles can play a crucial part in promoting peaceful coexistence in the south. That was why a number of Bhikkhuni (female monks), Mae Chee (women in white who observe 8 precepts), lay women working at NGOs and some socially engaged Buddhist women were invited to join our reflection group meetings. These women's participation brought not only positive dynamics to the group but also additional perspectives that enriched the discussions. In our future activity we will continue to support women and their participation in the conflict transformation for the Unrest.

Conclusion

The project bears certain degree of importance and relevance to the conflict transformation and peacebuilding in Thailand's three southernmost provinces. Strong groups of Buddhist stakeholders both at center and in the south created by the project's activities would likely contribute constructively to resolve the conflict. With aim to include more stakeholders as participants or observers in the future dialogues, it can be expected that the project would be among ones that could create peaceful coexistence, socio-political changes and long-lasting peace in the area.

